

انسان در جهان مدرن نوعی آزادی به خود وانهاده را رقم زده است

حمید طالب زاده گفت: انسان در عصر مدرن و بعد از گشودگی که در بستر تاریخ برایش پدید آمد، با امکاناتی که بر عهده گرفت، توانست نوعی آزادی به خود وانهاده را رقم بزند.

حمید طالب زاده گفت: انسان در عصر مدرن و بعد از گشودگی که در بستر تاریخ برایش پدید آمد، با امکاناتی که بر عهده گرفت، توانست نوعی آزادی به خود وانهاده را رقم بزند.

به گزارش خبرگزاری مهر، حمید طالب زاده در نشست علمی پنجمین دوره تابستانی گفتمان نخبگان علوم انسانی با اشاره به مفهوم آزادی و اختیار در سخنانی اظهار کرد: اندیشمندان و فیلسوفان مسلمان به جای واژه آزادی از واژه حریت و اختیار استفاده کرده اند که به عنوان یکی از سجایای اخلاقی مطرح بوده و با مفهوم آزادی متفاوت است.

وی مفهوم آزادی را از مفاهیم کلیدی در شناخت انسان خواند و بیان کرد: آزادی از مفاهیمی است که به معنای مقام ذات بشر محسوب می شود و این مفهوم، انسان را در جایگاه ممتازی نسبت به موجودات دیگر در عالم خلقت قرار داده است.

استاد دانشگاه تهران به تبیین مفاهیم فاعل بالطبع و فاعل بالقصد پرداخت و افزود: فاعل بالطبع، انجام دهنده کاری است که فعلش طبق محاسبات و در نظر گرفتن شرایط و ملاحظات نیست و نسبت به فعل خودش علم و آگاهی ندارد، بلکه فقط از روی میل باطنی و اشتیاق غریزی است.

وی ادامه داد: اما فاعل بالقصد یا بالاخرت از روی تلائم با نفس و طبیعت است؛ فاعل نسبت به فعل خودش ارزیابی و سنجش دارد؛ از این جهت فعلی که از فاعل بالاخرت صادر می شود اگر در مسیر اخلاق میسر شود، دارای فضیلت و ارزش است.

طالب زاده گفت: برخی از فیلسوفان مسلمان همانند ابن سینا در تعبیری، اختیار را این گونه تعریف کرده اند «فاعل و مبدأ اثر چنان باشد که آنگاه بخواهد انجام دهد و اگر نخواهد انجام ندهد» که البته این تعبیر، مفهوم اختیار را به فعل، صرف نظر از فاعل، به امور تصادفی و دوران میان خواستن و نخواستن تأویل کرده است و به نوعی ناقص است.

وی به تعریف علامه طباطبائی از اختیار اشاره و تأکید کرد: حقیقت اختیار این است که فعل مستند به یک فاعل آگاهی باشد که فاعلیت آن تمام و در مقام تأثیر باشد که در این تعبیر، علامه اختیار را به مبادی آن استناد می دهد؛ این که ذات فاعل آگاه دارای علم و قدرت تام باشد.

استاد دانشگاه تهران مرحله بعد و استناد فعل را به نفس مجرد عنوان کرد و اظهار کرد: نفس مجرد، حقیقت واحدی است که مقام جمع علم و قدرت است که در اتصال و اتحاد با بدن منتهی به یک فعل و فضیلت می شود.

وی آزادی را مفهوم محوری خواند و افزود: انسان متناهی و تاریخی است و در تاریخ سیر می کند و انسان تاریخی در سنت و زبان متولد می شود و ذیل مفهوم آزادی است که علوم انسانی، انسان مدرن و عصر جدید ممکن شده است.

طالب زاده به مفهوم سوژکتیویته اشاره کرد و گفت: انسان در عصر مدرن و بعد از گشودگی که در بستر تاریخ برایش پدید آمد، توانست امکانات خودش را به فعلیت برساند و آزادی خودش را این گونه فهم کند و با صرف نظر از ماورای خودش دیگر به باطن عالم و حقیقت جهان خودش را مستند نکند و با امکاناتی که بر عهده گرفت، جهان مدرن را پدید آورد و نوعی آزادی به خود وانهاده را رقم بزند.

وی به تبیین مفهوم قرآنی «اذن» پرداخت و ابراز کرد: اذن یعنی مجال، فرصت، توانایی و گشودگی امکاناتی که به شکلی برای انسان فراهم شده است که اگر انسان، آزادی خودش را ذیل ولایت تکوینی و تشریعی حق فهم کرده است، این امکان عظیم و آثار آن برایش پدید خواهد آمد؛ اما اگر آزادی خودش را صرف نظر از ولایت حق تصور کند، مجال و فرصت تازه ای برایش پدید می آید که انسان مدرن با این امکان، عصر جدید را آغاز کرده است.

استاد دانشگاه تهران مفهوم انسان را ذیل انسانیت و اومانیته تعبیر کرد و افزود: اومانیته مقام اعتبار و فرهنگ است، اومانیته فرهنگ را تحت الشعاع قرار می دهد؛ از همین جهت سیاست مدرن، اقتصاد، هنر، حقوق و حتی اندیشیدن با آن پدید آمده است؛ زیرا انسان با قطع ارتباط خدا و انسان، اومانیته را جایگزین کرده و در تمام مناسباتش معنای اومانیته را اشراب کرده است.

وی به نظم جدید و بحران حاکم بر جهان اشاره و تصریح کرد: نظم تازه، نظم تکنیک، نظم سیستماتیک و ریاضی است که حتی اومانیته و فرهنگ نیز تحت این نظم و در خدمت آن قرار گرفته است، تکنیک لجام گسیخته ای که طبق اذعان اندیشمندان غربی به بحران منجر شده است.

طالب زاده، علوم انسانی را در بحران تکنیک حاکم بر عصر مدرن خواند و افزود: دانشگاه، زمانی مرکز علم و فرهنگ بوده است؛ اما الان مرکز بازار تلقی می شود، گفته می شود علوم انسانی باید تجارت محور باشد و اصلاً وقتی مفید است که تولید ثروت و منفعت کند، اقتصاد دانش بنیان یعنی باید بنیان به اقتصاد کمک کند و اقتصاد یعنی تکنیک که زیربنای جامعه و اصل قرار گرفته است و کسی قدرت مهار آن را ندارد.

استاد دانشگاه تهران به علوم شناختی اشاره کرد و گفت: امروز سوژه، اومانیته و سوپژکتیویته در خدمت تکنیک قرار دارد و کسی به حرف متفکرانی که اصل را بر فرهنگ قرار داده اند، گوش نمی دهد؛ اندیشمندانی همچون روسو، کانت، هگل و کسانی که انقلاب فرانسه را پدید آوردند؛ امروز تکنیک در خدمت قدرت هایی همچون آمریکا است که از همه معاهدات و تعهدات هسته ای خارج می شود، امروز اومانیته، انسانیت و علوم انسانی در بحران است.

لازم به ذکر است پنجمین دوره گفتمان نخبگان علوم انسانی با حضور بیش از ۵۰۰ دانشجو از سراسر کشور به همت دانشگاه باقرالعلوم(ع) وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی در شهر دماوند در حال برگزاری است.